

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д.Ушинського»
Філологічний факультет
Кафедра української та зарубіжної літератур

**Історія зарубіжної літератури
(античний період)**

Навчально-методичний комплекс

Одеса – 2018

УДК 838
ББК 087.5

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Державного закладу
«Південноукраїнський національний університет ім. К.Д. Ушинського»
Протокол № від 2018 року

Укладач: Бандура Т.Й., кандидат філологічних наук, доцент

Рецензенти:

Гуменний М.Х., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української та зарубіжної літератур ПНПУ ім. К.Д.Ушинського;

Коваленко О. А., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української та іноземної мов Одеського державного аграрного університету

Історія зарубіжної літератури (античний період) (для студентів філологічного факультету): навчально-методичний комплекс / уклад. Т.Й. Бандура. – Одеса: ПНПУ, 2018. – 53 с.

1.ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>01 Освіта</u> (шифр і назва)	Нормативна	
Модулів – 2	Спеціальність <u>014 Середня освіта</u> (Українська мова і література) (шифр і назва)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: реферат		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента –	Освітній ступінь: <u>бакалавр</u>	Лекції	
		20 год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		24 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		36 год.	66 год.
		Індивідуальні завдання: 10 год.	
Вид контролю: іспит			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 1/0,9

для заочної форми навчання – 1/8

2.МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу: метою викладання навчальної дисципліни «Історія зарубіжної літератури (античний період)» є вивчення найважливіших питань літературного життя античності, розкриття специфіки естетичних проблем окресленої доби, специфіки образного мислення. Програмою курсу передбачено аналіз етапів літературного розвитку і творчості найвагоміших письменників; вивчення закономірностей взаємодії загальних тенденцій, національного і особистого в літературному процесі; засвоєння теоретичних знань у межах вивчення питань формування літературних жанрів, еволюції художньої форми. Отже, мета даного курсу – дати майбутнім учителям школи основи фахової підготовки з історії античної літератури, розкрити її багатство в історичній зумовленості і художній цінності, показати поступ літературно-естетичної думки, її вплив на творчий пошук найвидатніших письменників. На лекціях та практичних заняттях виробити вміння та навички аналізу художнього твору, вчити самостійно працювати над темою. Сприяти гуманістичному вихованню студентів.

Завдання курсу:

Поставлена мета зумовлює наступні завдання:

1. Розкрити своєрідність епохи античності в історико-літературному процесі. Визначити типологічні особливості античної літератури.
2. Показати вплив фольклору, античності та християнства на розвиток літератури. Зосередити увагу на аналізі найвизначніших явищ літератури, на еволюції концепції людини в художніх творах.
3. Розкрити ідейно-художню своєрідність творчості найвидатніших представників літератури цього періоду, ознайомити студентів зі змістом і поетикою їх провідних творів.
4. Прищепити навички самостійної роботи з літературно-критичними джерелами: статтями, монографіями, підручниками, посібниками, енциклопедіями тощо.

5. Розвинути навички філологічного аналізу художніх творів у єдності змісту та форми.

6. Удосконалити вміння творчого виразного читання художніх творів напам'ять.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен знати:

- ✓ основні особливості розвитку суспільства й античної літератури;
- ✓ відомі твори провідних античних авторів у розмаїтті жанрів;
- ✓ розуміти специфіку творчості античних поетів, письменників, своєрідність і традиційність їхньої спадщини;
- ✓ знати основні літературознавчі поняття та вміти їх використовувати під час роботи з художніми текстами;
- ✓ знати напам'ять окремі твори або уривки з творів;
- ✓ основні тенденції розвитку зарубіжної літератури доби античності, дискусійні питання літератури означеного періоду, провідні факти літературного процесу;
- ✓ літературознавчі критичні праці провідних дослідників та їх оцінку визначних творів авторів періоду, що вивчається;

повинен уміти:

- ✓ визначати особливості літератури певного періоду;
- ✓ аналізувати твори античних авторів;
- ✓ застосовувати ідейно-художні особливості творчої спадщини окремих авторів;
- ✓ проводити паралелі між літературними явищами;
- ✓ визначати місце античних творів у світовому літературному процесі.

3.ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль I.

Тема 1. Давньогрецька література – складова античної літератури
Античність – колиска європейської цивілізації. Періодизація античної літератури. Поняття античної епохи. Антична література. Грецька література. Римська література. Значення античної літератури для розвитку Європейської цивілізації. Епохи історико-культурного розвитку. Схема культурно-історичних епох Дмитра Чижевського. Міфологія. Пантеон давньогрецьких богів.

Тема 2. Давньогрецька література. Архаїчний період.
Долітературний підперіод до середини IX ст. Гомерівський період. Підперіод розкладу родової формації – кінець IX - VIII ст. до н.е. Гесіод і дидактичний епос. Гомерівські гімни. Поеми «Іліада», «Одіссея», їхні особливості. Занепад героїчного епосу. Давньогрецька лірика. Творчість Солона, Калліна, Тіртея, Феогніда, Алкея, Сапфо, Піндара, Вакхіліда. Гномічна елегія. Байки Езопа, езопівська мова. Доля езопівської байки на Україні.

Тема 3. Грецька література епохи розквіту (аттичний підперіод, V - IV ст. до н.е.) Греко-перський війни. Значення Саламінської битви для зміцнення атенського полісу. Атенська рабовласницька демократія, її становлення, розквіт («Епоха Перікла») і занепад. Розвиток драматичних і прозових жанрів. Джерела грецької драми: народні свята на вшанування бога Діоніса, богині Деметри («елевсінські містерії»). Основні види драми: трагедія, комедія, драма сатирів.

Тема 4. Давньогрецька трагедія. Походження трагедії, її композиція. Пролог, парод, епісодії, стасіми, ексод. Виникнення театру, його складові частини: театрон, орхестра, скене. Драматичні змагання, хорегія. Хор і

актори. Акторський одяг, маски і котурни. Театральний реквізит, декорації. Роль театру в соціальному, політичному і духовному житті Греції. Творчість Есхіла, Софокла та Еврипіда.

Тема 5. Проза Давньої Греції V - IV ст. Класифікація прозової літератури в античності: історіографія, красномовство, філософія. Історіографія. Характеристика логографів. Геродот. Тукідід. Ксенофонт. Красномовство. Його розвиток у зв'язку з розквітом атенської демократії, засіб ідеологічного впливу на маси. Риторика – теорія ораторського мистецтва. Судова промова. Горгій, Демостен, Лісій, Ісократ. Філософська проза. Натурфілософія V ст. до н.е. Геракліт, Демокріт, Сократ, Платон, Арістотель,

Тема 6. Елліністичний і римський періоди (III - I ст. до н.е.) Еллінізм, його суспільство і культура. Завоювання Олександра Македонського і поширення впливу грецької культури на країни Малої Азії, Близького Сходу і Північної Африки. Нові центри культури, нові суспільні стосунки. «Нова» аттична комедія. Менандр. Александрійська лірика. Каллімах, Теокріт. Римський період грецької літератури. Грекомовна література за епохи римського владарювання (II ст. до н.е. – III ст.). Полібій, Плутарх, Лукіан. Поява античного роману. Лонг, Геліодор.

Змістовий модуль II

Тема 1. Римська література. Історичне значення римської літератури. Її місце у літературному процесі античного світу. Відображення в ній специфіки соціально-політичного розвитку римської держави. Вплив Греції. Римська література епохи республіки. Долітературний період (до середини III ст. до н.е.). Римський театр, актори і публіка. Комедія плаща, трагедія-претекстата. Тіт Макцій Плавт, Публій Теренцій Афр.

Тема 2. Література періоду громадянських воєн – доба кризи і загибелі республіки (середина II ст. до н.е. — 31 р. I ст. до н.е.). Гай Юлій Цезар, Марк Туллій Цицерон. Занепад старих поетичних жанрів і поява римської сатири. Політична, соціальна і літературна сатира. Неотерики. Гай Валерій Катулл, Тит Лукрецій Кар.

Тема 3. Римська література епохи імперії. 1. Література ранньої імперії (до 30 – 40-х рр. до н.е.), або «золотий вік» римської літератури, «Епоха Августа»). Публій Вергілій Марон, Квінт Горацій Флакк, Публій Овідій Назон, Альбій Тібулл, Секст Проперцій. Вплив римської літератури епохи імперії на літературний процес Європи ранньомодерного та модерного часу.

Тема 4. Література пізньої імперії.

1. Зовнішній розквіт і швидкий занепад римського суспільства і його культури в I ст. н.е. Література часів Юліїв і Клавдіїв.
2. Луцій Анней Сенека, його творчість. Поширення стоїцизму – «християнства аристократії». Філософські твори Сенеки. Марк Анней Лукан, Персій Авл Флакк, Гай Петроній. Жанр байки на римському ґрунті. Вплив творчості Федра на розвиток байкарства у пізніші часи.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усь ого	у тому числі					усь ого	у тому числі				
		л	п	ла б	ін д	с.р .		л	п	ла б	інд	с.р .
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Давньогрецька література												
Тема 1. Вступ. Антична література. Міфологія	8	2	2			4	4					4
Тема 2. Творчість Гомера. «Іліада», «Одіссея»	12	2	4		2	4	8	2				6
Тема 3. Творчість Гесіода	6	2	2			2	8		2			6
Тема 4. Давньогрецька лірика	10	2	2		2	4	4					4
Тема 5. Давньогрецька трагедія.	6	2	2			2	6	2				4
Тема 6. Проза Давньої Греції	9	2	2		1	4						
Разом за змістовим модулем 1	51	12	14		5	20	30	4	2			24
Змістовий модуль 2. Давньоримська література												
Тема 1. Римська міфологія	9	2	2		1	4	8					8
Тема 2. Творчість Вергілія	12	2	4		2	4	10	2				8
Тема 3.	8	2	2			4	8					8

Творчість Плавта												
Тема 4. Творчість Апулея	10	2	2		2	4	10	2				8
Разом за змістовим модулем 2	39	8	10		5	16	60	6	2		10	42
Усього годин	90	20	28		10	32	90	10	4		10	66

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Антична міфологія як система	2	
2.	«Одіссея» Гомера як епічна поема, її жанрова своєрідність	2	
3.	Виникнення та розвиток давньогрецької трагедії. Творчість Есхіла	2	2
4.	Творчість Софокла в контексті розвитку давньогрецької трагедії	2	
5.	Філософсько-психологічна трагедія Евріпіда («Медея», «Іпполіт»)	2	
6.	Антична комедія: від Аристофана до Теренція	2	2
7.	Модульна контрольна робота № 1	2	
8.	Комедії Плавта	2	
9.	«Енеїда» Вергілія як римський національний епос.	2	
10.	Жанрове та тематичне розмаїття поезії	2	

	Горація та Овідія		
11.	Проза Апулея (роман «Золотий осел»)	2	
12.	Модульна контрольна робота № 2	2	
	Разом	24	4

Практичне заняття № 1. Антична міфологія як система

1. Олімпійський пантеон. Боги та їх функції:
  - виникнення світу;
  - Зевс, Посейдон, Аїд;
  - Гера, Афїна, Артеміда, Афродїта, Деметра;
  - Аполлон та Музи;
  - Арес, Гефест;
  - Гермес, Дїонїс (Вакх), Пан.
2. Міф про Прометея.
3. Давньогрецькі герої, їх подвиги:
  - Персей та Медуза Горгона;
  - Геракл: народження та 12 подвигів;
  - Тесей та його подорож на Крїт;
  - подорож аргонавтів за золотим руном, Медея;
4. Троянський цикл міфів:
  - Парїсїв суд;
  - викрадення Єлени;
  - Ахілл;
  - початок війни та перші дев'ять років облоги Трої;
  - десятий рік облоги; образа Ахілла; двобій з Гектором, смерть Ахілла;
  - падіння Трої.
5. Міф про Едіпа (фіванський цикл).

Завдання для самостійної роботи:

1. Прочитати «Легенды и мифы Древней Греции» М.А. Куна та виписати імена олімпійських богів, що вказані в плані заняття, та їх основні функції. Наприклад: Афїна – богиня мудрості та знання, покровителька героїв, вчить людей мистецтв та ремесел.

2. Використовуючи «Мифологический словарь» Є.М. Мелетинського, скласти таблицю давньогрецьких олімпійських божеств та їх римських відповідників. Наприклад: Афродїта – Венера.

3. Використовуючи «Легенды и мифы Древней Греции» М.А. Куна виписати основних давньогрецьких героїв, що вказані в плані заняття, та їх подвиги. Наприклад: Тесей – вбив Мінотавра в лабіринті царя Міноса.

4. Виписати в зошит та вивчити значення термінів та понять: анімізм, антропоморфізм, есхатологія, зооморфізм, космологія, міф, міфологія, тотемізм, фетишизм.

Література:

1. Античная литература. Греция: Антология: В 2-х ч. / Сост. Н.А.Федоров, В.И.Мирошниченкова. – М.: Высшая школа, 1989. – 346 с.
2. Античная литература / Под ред. Тахо-Годи А.А. – М.: Высшая школа, 1986. – 362 с.
3. Антична література: Хрестоматія. – К.: Промінь, 2006. – 473 с
4. Кун М.А. Легенди і міфи Давньої Греції / М. А. Кун. – Харків: Фоліо, 2007. – 468 с.
5. Лосев А.Ф. Мифология греков и римлян / А. Ф. Лосев. – М.: Наука, 1996. – 312 с.
6. Міфи Давньої Греції. Твори давньогрецьких авторів: Навчальний посібник. У 2-х книгах. / Упорядк., передмова і коментарі Чічановського А.А. – К.: Акцент, 2004. – Кн. 1. – 312 с.
7. Мифологический словарь / Под ред. Е.М.Мелетинского. – М.: Образование, 1991. – 428 с.
8. Пащенко В.І., Пащенко Н.І. Антична література: підручник / В.І. Пащенко Н.І. Пащенко. – Вид. 3-тє. – К.: Либідь, 2008 – 634 с.
9. Підлісна Г. Н. Антична література для всіх і кожного / Г.Н. Підлісна. – К.: Акцент, 2003. – 126 с.
10. Словник античної міфології. – К.: Вища школа, 1989. – 397 с.
11. Тахо-Годи А.А. Греческая мифология. – М.: Основа, 1989. – 369 с.
12. Шалагінов Б.Б. Зарубіжна література: Від античності до початку ХІХ ст.: Іст.-естет. нарис / Б. Б. Шалагінов. – К.: Акцент, 2007. – 119 с.

Практичне заняття № 2. «Одіссея» Гомера як епічна поема, її жанрова своєрідність.

1. Сюжет «Одіссеї»:
  - історична основа поеми;
  - міфологічна основа твору;
  - поєднання реалістичних деталей і казкового елемента;
  - фольклорні образи, мотиви у поемі Гомера.
2. Особливості композиції «Одіссеї» Гомера:
  - сюжет і фабула поеми;
  - двоплановість побудови поеми: божественний і героїчний план.
3. Образи поеми, їх епічна характеристика:
  - Одіссей;
  - Телемах;
  - Пенелопа;
  - образи богів.

4. Художні особливості епосу Гомера та його провідні тенденції (антивоєнні, антиаристократичні; громадянство та почуття Батьківщини; перехід від міфології до поезії).

Завдання для самостійної роботи:

1. Виписати у читацький щоденник:
  - основні події подорожі Одиссея;
  - імена богів, що допомагають чи перешкоджають герою;
  - міфологічні та фантастичні персонажі;
2. Знайти в тексті та виписати приклади:
  - постійні епітети, що індивідуалізують образи Одиссея, Телемаха, Пенелопи, богів;
  - порівняння;
  - повторення;
  - ретардації;
  - ретроспекції;
  - приклади опису матеріальних речей.
3. Виписати в зошит та вивчити значення термінів та понять: аед, гекзаметр, епітет, епос, мотив, рапсод, ретардація, ретроспекція, сюжет, фабула.

Література:

1. Античная литература. Греция: Антология: В 2-х ч. / Сост. Н.А.Федоров, В.И.Мирошниченкова. – М.: Высшая школа, 1989. – 346 с.
2. Античная литература / Под ред. Тахо-Годи А.А. – М.: Высшая школа, 1986. – 362 с.
3. Гомер. Одиссея / Гомер. – Х.: Фоліо, 2001. – 396 с.
4. Гомерова «Одиссея» та її місце у світовій літературі / К.С. Забаріло // Гомер. Одиссея. – Харків: Фоліо, 2001. – С. 3 – 29.
5. Кун М.А. Легенди і міфи Давньої Греції / М. А. Кун. – Харків: Фоліо, 2007. – 468 с.
6. Пащенко В.І., Пащенко Н.І. Антична література: підручник / В.І. Пащенко Н.І. Пащенко. – Вид. 3-тє. – К.: Либідь, 2008 – 634 с.
7. Підлісна Г. Н. Антична література для всіх і кожного / Г.Н. Підлісна. – К.: Акцент, 2003. – 126 с.
8. Флоренсов Н.А. Троянская война и поэмы Гомера / Флоренсов Н.А. – М.: Высшая школа, 1991. – 214 с.
9. Шалагінов Б.Б. Зарубіжна література: Від античності до початку ХІХ ст.: Іст.-естет. нарис / Б. Б. Шалагінов. – К.: Акцент, 2007. – 119 с.

Практичне заняття № 3. Виникнення та розвиток давньогрецької трагедії. Творчість Есхіла

1. Міф про Прометея в зображенні Есхіла. Роль Прометея в розвитку людства. Чому він допомагає людям?

2. Образ Прометея:
  - Прометей як перша особистість у європейській культурі;
  - роль образів богів у розкритті характеру головного персонажу;
  - гуманістичний зміст вчинку Прометея.
3. Своєрідність характерів у трагедії: монолітність, статичність, схематичність.
4. Прометей як «вічний образ» світової літератури.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати матеріал про життя та творчість Есхіла.
2. Прочитати текст трагедії Есхіла «Прометей закутий» повністю та підготувати цитатний матеріал, що характеризує:
  - образ Прометея та інші образи трагедії Есхіла (Гефест, Гермес, Іо, Океан та Океаніди);
  - образ Зевса.
3. Вивчити напам'ять:
  - монолог Прометея («Ефіре божественний! О джерела рік!...»);
4. Знайти в тексті афоризми, порівняння, метафори, що свідчать про зростання напруги в трагедії.
5. Знайти та виписати назви та авторів творів світової та української літератури, де зустрічається образ Прометея.
6. Виписати в зошит та вивчити значення термінів та понять: афоризм, «вічний образ», драма, ексод, елевсинські таїнства (містерії), епісодій, іронія, катарсис, корифей, орхестра, парод, перипетія, скена, стасим, трагедія, фатум.

Література:

1. Античная литература. Греция: Антология: В 2-х ч. / Сост. Н.А.Федоров, В.И.Мирошниченкова. – М.: Высшая школа, 1989. – 346 с.
2. Античная литература / Под ред. Тахо-Годи А.А. – М.: Высшая школа, 1986. – 362 с.
3. Головня В. В. История античного театра / В. В. Головня.– М.: Просвещение, 1972. – 210 с.
4. Есхіл. Прометей закутий / Есхіл // Давньогрецька трагедія. – К.: Дніпро, 1981. – 185 с.
5. Міфи Давньої Греції. Твори давньогрецьких авторів: Навчальний посібник. У 2-х книгах. / Упорядк., передмова і коментарі Чічановського А.А. – К.: Акцент, 2004. – Кн. 1. – 312 с.
6. Пащенко В.І. Еллінський театр і його уславлені трагічні поети /В. І. Пащенко // Давньогрецька трагедія. – К.: Дніпро, 1981. – С. 5 – 24.
7. Пащенко В.І., Пащенко Н.І. Антична література: підручник / В.І. Пащенко Н.І. Пащенко. – Вид. 3-тє. – К.: Либідь, 2008 – 634 с.
8. Підлісна Г. Н. Антична література для всіх і кожного / Г.Н. Підлісна. – К.: Акцент, 2003. – 126 с.

Практичне заняття № 4. Творчість Софокла в контексті розвитку давньогрецької трагедії

1. Трагедія Софокла «Цар Едіп»: сюжет та композиція твору (прийом ретроспекції).
2. Образ Едіпа:
  - суперечливість образу Едіпа: гарний правитель та добродісна людина чи нечестивець та злочинець;
  - вирішальна роль фатуму/долі в житті Едіпа;
  - гуманність Едіпа та його перемога над фатумом.
3. Художнє вираження трагізму особистості Едіпа:
  - зростання напруги: афоризми, розгубленість хору;
  - трагічна іронія;
  - катарсис.
4. Образ Едіпа у світовій літературі.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати матеріал про життя та творчість Софокла.
2. Прочитати текст Софокла «Цар Едіп» повністю та підготувати цитатний матеріал, що характеризує:
  - образ Едіпа;
  - образ Антігони.
3. Вивчити напам'ять:
  - монолог Едіпа («Ви молитесь? Моліться і одержите...»).
4. Знайти в тексті афоризми, порівняння, метафори, що свідчать про зростання напруги в трагедії.
5. Знайти та виписати назви та авторів творів світової та української літератури, де зустрічається образ Едіпа.

Література:

1. Античная литература. Греция: Антология: В 2-х ч. / Сост. Н.А.Федоров, В.И.Мирошниченко. – М.: Высшая школа, 1989. – 346 с.
2. Головня В. В. История античного театра / В. В. Головня. – М.: Просвещение, 1972. – 210 с.
3. Міфи Давньої Греції. Твори давньогрецьких авторів: Навчальний посібник. У 2-х книгах. / Упорядк., передмова і коментарі Чічановського А.А. – К.: Акцент, 2004. – Кн. 1. – 312 с.
4. Пащенко В.І., Пащенко Н.І. Антична література: підручник / В.І. Пащенко Н.І. Пащенко. – Вид. 3-тє. – К.: Либідь, 2008. – 634 с.
5. Софокл. Цар Едіп / Софокл // Давньогрецька трагедія. – К.: Дніпро, 1981. – 213 с.
6. Шалагінов Б.Б. Зарубіжна література: Від античності до початку ХІХ ст.: Іст.-естет. нарис / Б. Б. Шалагінов. – К.: Акцент, 2007. – 119 с.

7. Ярхо В.Н. Софокл и его трагедии / В. Н. Ярхо // Софокл. Трагедии. – М.: Художественная литература, 1988. – 118 с.
8. Ярхо В.Н. Трагический театр Софокла / В. Н. Ярхо // Софокл. Драммы / Под ред. М. Л. Гаспарова и В. Н. Ярхо. – М.: Наука, 1990. – 176 с.

Практичне заняття № 5. Філософсько-психологічна трагедія Еврипіда («Медея», «Іпполіт»).

1. Еврипід і його творчість.
2. Трагедія «Медея»:
  - сюжет;
  - проблематика;
  - своєрідність конфлікту.
3. Психологічне новаторство Еврипіда у створенні образу Медеї:
  - двоплановість образу: любляча мати чи ображена жінка;
  - Медея як особистість, що вирішує долі інших.
4. Трагедія «Іпполіт»: сюжет, психологізм образу Федри, критика богів.
5. Роль богів у вирішенні конфліктів в трагедіях Еврипіда.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати матеріал про життя та творчість Еврипіда.
2. Прочитати текст трагедій Еврипіда повністю та підготувати цитатний матеріал, що характеризує образи Медеї, Федри, Ясона, Іпполіта.
3. Вивчити напам'ять монолог Медеї («Так, справа ця вже вирішена, подруги...»).
4. Виписати в зошит та вивчити значення терміну *dues ex machine* («бог з машини»).

Література:

1. Античная литература. Греция: Антология: В 2-х ч. / Сост. Н.А.Федоров, В.И.Мирошниченкова. – М.: Высшая школа, 1989. – 346 с.
2. Античная литература / Под ред. Тахо-Годи А.А. – М.: Высшая школа, 1986. – 362 с.
3. Головня В. В. История античного театра / В. В. Головня.– М.: Просвещение, 1972. – 210 с.
4. Еврипід. Медея / Еврипід // Еврипід. Трагедії. – К.: Основи, 1993. – 180 с.
5. Зарубіжна література ранніх епох. Античність. Середні віки. Відродження / За ред. Ф.І.Прокаєва. – К.: Просвіта, 1994. – 265 с.
6. Міфи Давньої Греції. Твори давньогрецьких авторів: Навчальний посібник. У 2-х книгах. / Упорядк., передмова і коментарі Чічановського А.А. – К.: Акцент, 2004. – Кн. 1. – 312 с.
7. Пащенко В.І. Еллінський театр і його уславлені трагічні поети / В. І. Пащенко // Давньогрецька трагедія. – К.: Дніпро, 1981. – С. 5 – 24.

8. Пащенко В.І., Пащенко Н.І. Антична література: підручник / В.І. Пащенко Н.І. Пащенко. – Вид. 3-тє. – К.: Либідь, 2008 – 634 с.
9. Підлісна Г. Н. Антична література для всіх і кожного / Г.Н. Підлісна. – К.: Акцент, 2003. – 126 с.
10. Содомора А. До глибин людської душі / А. Содомора // Евріпід. Трагедії. – К.: Основи, 1993. – С. 5 – 20
11. Шалагінов Б.Б. Зарубіжна література: Від античності до початку ХІХ ст.: Іст.-естет. нарис / Б. Б. Шалагінов. – К.: Акцент, 2007. – 119 с.
12. Ярхо В. Н. Античная драма. Технология мастерства / В. Н. Ярхо. – М.: Наука, 1990. – 176 с.
13. Ярхо В.Н. Драматургия Еврипида и конец античной героической трагедии / В. Н. Ярхо // Еврипид. Трагедии. – М.: Ладомир, 1999. – С. 3 – 12.

Практичне заняття № 6. Антична комедія: від Аристофана до Теренція.

1. Виникнення комедії, її джерела та структура.
2. Комедія Аристофана «Жаби»: погляд комедіографа на роль поета та творчості в суспільстві. Сюжет комедії. Образи богів.
3. Побутова комедія Менандра «Відлюдник» як комедія звичаїв та інтриги:
  - образи комедії як психологічні типи, показані в динаміці: Кнемон, Сострат, Горгій;
  - гуманність комедій Менандра.
4. Комедія Теренція «Свекруха»: гуманізм та орієнтація на аристократію:
  - жанрова своєрідність;
  - шляхетний характер традиційних масок (Свекруха, гетера);
  - мова комедії.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати матеріал про життя та творчість Аристофана, Менандра, Теренція.
2. Прочитати тексти комедій Аристофана «Жаби», Менандра «Відлюдник», Теренція «Свекруха» повністю та підготувати цитатний матеріал, що характеризує:
  - образи Діоніса, Ксанфія;
  - Кнемона, Горгія, Сострата, повара Сікона та раба Гети;
  - Памфіла, Сострати, Вакхіди.
3. Виписати в зошит та вивчити значення термінів та понять: агон, ателлана, гуманність, еллінізм, епікурейство, епіллій, ідилія, комедія.

Література:

1. Античная литература / Под ред. Тахо-Годи А.А. – М.: Высшая школа, 1986. – 362 с.
2. Аристофан. Комедії / Аристофан. – Х.: Фоліо, 2002. – 184 с.
3. Білецький О. Неповторний Аристофан / О. Білецький // Аристофан. Комедії. – Х.: Фоліо, 2002. – С. 3 – 18.
4. Зарубіжна література ранніх епох. Античність. Середні віки. Відродження / За ред. Ф.І.Прокаєва. – К.: Просвіта, 1994. – 265 с.
5. Міфи Давньої Греції. Твори давньогрецьких авторів: Навчальний посібник. У 2-х книгах. / Упорядк., передмова і коментарі Чічановського А.А. – К.: Акцент, 2004. – Кн. 1. – 312 с.
6. Пащенко В.І., Пащенко Н.І. Антична література: підручник / В.І. Пащенко Н.І. Пащенко. – Вид. 3-тє. – К.: Либідь, 2008 – 634 с.
7. Теренцій. Свекровь / Теренцій // Теренцій. Комедии. – М.: Художественная литература, 1985. – 183 с.
8. Шалагінов Б.Б. Зарубіжна література: Від античності до початку ХІХ ст.: Іст.-естет. нарис / Б. Б. Шалагінов. – К.: Акцент, 2007. – 119 с.
9. Ярхо В.Н. Драматургия Теренция: уроки человечности / В. Н. Ярхо // Теренцій. Комедии. – М.: Художественная литература, 1985. – 194 с.
10. Ярхо В.Н. Менандр – поэт, рожденный заново / В. Н. Ярхо // Менандр. Комедии. Фрагменты. – М.: Наука, 1982. – 214 с.

Практичне заняття № 8. Комедії Плавта

1. Римська література:
  - періодизація римської літератури,
  - особливості світогляду давніх римлян,
  - формування нації і мови, вплив культури поневоленої Греції.
2. Творчість Плавта. Ідейно-тематичний аналіз комедії «Близнята» («Два Менехми»):
  - образи аристократів;
  - образи рабів.
3. Ідейно-тематична основа комедії Плавта «Хвалькуватий воїн»:
  - образ Піргополініка;
  - образ Палестріона.
4. Поетика комедії (композиція, художньо-стильові засоби, тропи).

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати матеріал про життя та творчість Плавта.
2. Прочитати тексти комедій Плавта «Близнюки», «Хвалькуватий воїн» повністю та підготувати цитатний матеріал, що характеризує:
  - образ Піргополініка;
  - образ Палестріона.

3. Виписати в зошит та вивчити значення термінів та понять: мізантроп, мім, палліата, парабаса, пародія, претекстата, сатура, сентенція, скептицизм, стоїцизм, тогата, травестія, фесценніна.

Література:

1. Антична література. Греція. Рим. Хрестоматія / Упорядники: Михед Т.В., Якубіна Ю.В. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 952 с.
2. История всемирной литературы : В 9 т. / Под ред. Г.П. Бердникова и др. – М.: Наука, 1983. – Т.1. – 583 с.
3. Кобзар О. Драма: еволюція жанру / О. Кобзар // Всесвітня література. – 2005. – № 10. – С. 38 – 40.
4. Ніколенко О. Жанри та стилі ранніх епох / О. Ніколенко // Всесвітня література. – 2005. – № 5. – С. 25 – 33.
5. Пащенко В.І., Пащенко Н.І. Тіт Макцій Плавт // Пащенко В.І., Пащенко Н.І. Антична література: Підручник. – К.: Либідь, 2001. – С. 504 – 521.
6. Шалагінов Б.Б. Зарубіжна література: Від античності до початку ХІХ ст.: Іст.-естет. нарис / Б. Б. Шалагінов. – К.: Акцент, 2007. – 119 с.
7. Шкаруба Л. Антична художня культура / Л. Шкаруба // Всесвітня література. – 2000. – № 6. – С.43 – 46.

Практичне заняття № 9. «Енеїда» Вергілія як римський національний епос.

1. Історія створення поеми, її сюжет та композиція.
2. Міфологічна основа поеми Вергілія «Енеїда»:
  - співвідношення з історичними подіями;
  - патріотизм та національний характер поеми.
3. Двоплановість поеми, образи богів та героїв:
  - Юпітер, Юнона та Венера;
  - образ Енея. Еней як «людина долі»;
  - драматизм та психологізм образу Дідони;
  - суперечливість образу Турна;
  - образи троянських та італійських героїв.
4. Вергілій як спадкоємець епічної традиції Гомера:
  - риси епічного стилю;
  - риси римського еллінізму;
  - жанровий синтез в «Енеїді».
5. Особливості художнього стилю поеми: порівняння, описи природи, красномовство героїв.

Завдання для самостійної роботи:

1. Знайти та підготувати матеріали про життя Вергілія.

2. Прочитати текст поеми Вергілія «Енеїда» повністю та підготувати цитатний матеріал, що характеризує образи Енея, Дідони, Турна; Юпітера, Юнони, Венери.

3. Занотувати в зошиті сюжет «Енеїди», дати стислий переказ кожної пісні.

4. Знайти в тексті поеми:

- порівняння
- описи природи
- урочисті промови героїв.

5. Виписати в зошит та вивчити значення терміну «принципат».

Література:

1. Аверинцев С.С. Две тысячи лет с Вергилием / С. С. Аверинцев // Поэты. – М.: Просвещение, 1996. – 216 с.
2. Античная литература / Под ред. Тахо-Годи А.А. – М.: Высшая школа, 1986. – 362 с.
3. Античная литература. Рим: Антология: В 2-х ч. / Сост. Н.А.Федоров, В.И.Мирошниченкова. – М.: Основа, 1988. – 238 с
4. Вергілій. Енеїда / Вергілій. – К.: Дніпро, 1972. – 316 с.
5. Кобів Й. Вергілій і його епічна поема / Й. Кобів // Вергілій. Енеїда. – К.: Дніпро, 1972. – С. 5 – 20.
6. Зарубіжна література ранніх епох. Античність. Середні віки. Відродження / За ред. Ф.І.Прокаєва. – К.: Просвіта, 1994. – 265 с.
7. Пащенко В.І., Пащенко Н.І. Антична література: підручник / В.І. Пащенко Н.І. Пащенко. – Вид. 3-тє. – К.: Либідь, 2008 – 634 с.
8. Підлісна Г. Н. Антична література для всіх і кожного / Г.Н. Підлісна. – К.: Акцент, 2003. – 126 с.
9. Поэтика древнеримской литературы / Под ред. С. С. Аверинцева. – М.: Высшая школа, 1990. – 285 с.
10. Шалагінов Б.Б. Зарубіжна література: Від античності до початку ХІХ ст.: Іст.-естет. нарис / Б. Б. Шалагінов. – К.: Акцент, 2007. – 119 с.

Практичне заняття № 10. Жанрове та тематичне розмаїття поезії Горация та Овідія.

1. «Сатири» Горация як вираження його естетичних ідей: автобіографізм (книга І, сатира 6), завдання поезії (книга І, сатира 10).
2. Тематична та жанрова своєрідність од Горация: політична лірика (книга І, ода 14 «До республіки»), філософська лірика:
  - тема «золотої середини» (книга ІІ, ода 10 «До Ліцінія Мурени»).
  - тема швидкоплинності людського існування (книга ІІ, ода 3 «До Деллія», ода 14 «До Постума», ода 18 «До захланного»);
  - тема безсмертя поета в творах (книга ІІІ, ода 30 «До Мельпомени»).

3. «Метаморфози» Овідія: ідейно-художня трансформація міфу в світлі культурно-історичних ідей епохи:
  - Увага до сильної особистості:
    - міф про Фаетона (II, 1-400);
    - міф про Дедала і Ікара (VIII, 183-235);
  - Трагізм індивідуального самоствердження:
    - міф про Ніобу (VI, 148-315);
    - міф про Арахну (VI, 5-145);
    - міф про змагання сатира Марсія з Аполлоном (VI, 382-400).
4. Психологічна майстерність Овідія:
  - Орфей і Еврідіка (X, 1-105, 143-144); смерть Орфея (XI, 1-66);
  - Пірам і Фісба (IV, 55-166);
  - Аполлон і Дафна (I, 452-567);
  - Філемон и Бавкіда (VIII, 621-725);
  - Пігмаліон (X, 238-295);
  - Нарцис (III, 339-510).
5. Специфіка художнього стилю Овідія: реалістичність; кольористика; пластичність; драматизм.

Завдання:

1. Знайти та підготувати матеріали про життя Горація, Овідія.
2. Прочитати:
  - тексти сатир Горація повністю (книга I, сатири 6, 10; книга II, сатири 2,6);
  - тексти од Горація повністю (книга I, ода 14; книга II, оди 3, 10, 14, 18; книга III, ода 30);
  - тексти елегій Овідія, що подані в плані практичного заняття (книга I, елегія 15; книга III, елегія 9);
  - фрагменти з «Метаморфоз», що подані в плані практичного заняття (I, 452-567; II, 1-400; III, 339-510; IV, 55-166; VI, 5-145; VI, 148-315; VI, 382-400; VIII, 183-235; VIII, 621-725; X, 1-105, 143-144; X, 238-295; XI, 1-66).
3. Виписати в зошит та вивчити значення термінів та понять: автобіографізм, метаморфоза, послання, сатира.
4. Підготувати доповідь на тему: «Традиції оди 30 «До Мельпомени» у європейській літературі».

Література:

1. Античная литература. Рим. Антология: В 2-х ч. / Сост. Н.А.Федоров, В.И.Мирошниченкова. – М.: Основа, 1988. – 238 с
2. Горацій. Твори / Горацій. – К.: Промінь, 1982. – 315 с.
3. Дуров В. Поэт золотой середины / В. Дуров // Квинт Гораций Флакк. Собрание сочинений. – М.: Просвещение, 1993. – С. 3 – 19.

4. Зарубіжна література ранніх епох. Античність. Середні віки. Відродження / За ред. Ф.І.Прокаєва. – К.: Просвіта, 1994. – 265 с.
5. Овідій. Любовні елегії. Мистецтво кохання. Скорботні елегії / Овідій. – К.: Основи, 1999. – 314 с.
6. Овідій Назон Публій. Метаморфози / Публій Назон Овідій. – К.: Радянський письменник, 1985. – 217 с.
7. Ошеров С. Лирика и эпос Овидия / С. Ошеров // Публій Овидий Назон. Любовные элегии. Метаморфозы. Скорбные элегии. – М.: Наука, 1983. – С. 4 – 18 с.
8. Поэтика древнеримской литературы / Под ред. С. С. Аверинцева. – М.: Высшая школа, 1990. – 285 с.
9. Содомора А. Горацій і його поетична творчість / А. Содомора // Горацій. Твори. – К.: Дніпро, 1982. – С. 3 – 21.
10. Содомора А. Співець одвічних перевтілень / А. Содомора // Овідій. Метаморфози. – К.: Дніпро, 1985. – С. 5 – 14.

Практичне заняття № 11. Проза Апулея (роман «Золотий осел»)

1. Післякласична римська література. Життя та творчість Апулея.
2. Роман «Метаморфози, або Золотий осел»:
  - розважальний та авантюрний сюжет;
  - повчальна ідея роману.
3. Реалістичне та об'єктивне відображення римської дійсності в романі.
4. Вставні новели та їх роль у відтворенні широкої картини життя.
5. Казка про Амура і Психею: фольклорні мотиви, образи богів, іронія.
6. Особливості художнього стилю Апулея: пародія, риторика, просторіччя і неологізми.

Завдання:

1. Прочитати текст роману Апулея «Метаморфози, або Золотий осел» повністю.
2. Занотувати основні події роману.
3. Дати цитатну характеристику Луція на початку твору та після зворотного перетворення на людину.
4. Записати, які відомі казки мають схожі мотиви, що й казка про Амура та Психею.

Література:

1. Античная литература. Рим: Антология: В 2-х ч. / Сост. Н.А.Федоров, В.И.Мирошниченкова. – М.: Основа, 1988. – 238 с
2. Апулей. Метаморфози, або Золотий осел / Апулей. – К.: Основи, 1982. – 296 с.
3. Зарубіжна література ранніх епох. Античність. Середні віки. Відродження / За ред. Ф.І.Прокаєва. – К.: Просвіта, 1994. – 265 с.

4. Кобів Й. Визначна пам'ятка античного роману / Й. Кобів // Апулей. Метаморфози, або Золотий осел. – К.: Дніпро, 1982. – С. 5 – 18.
5. Пащенко В.І., Пащенко Н.І. Антична література: підручник / В.І. Пащенко Н.І. Пащенко. – Вид. 3-тє. – К.: Либідь, 2008 – 634 с.
6. Підлісна Г. Н. Антична література для всіх і кожного / Г.Н. Підлісна. – К.: Акцент, 2003. – 126 с.
7. Поэтика древнеримской литературы / Под ред. С. С. Аверинцева. – М.: Высшая школа, 1990. – 285 с.
8. Шалагінов Б.Б. Зарубіжна література: Від античності до початку ХІХ ст.: Іст.-естет. нарис / Б. Б. Шалагінов. – К.: Акцент, 2007. – 119 с.

6.МОДУЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання № 1. Самостійно підготувати усно й письмово теми:

1) «Роботи й дні» Гесіода як дидактичний епос (денне – 6 год; заочне – 12 год.)

1. Автобіографічні риси твору Гесіода «Роботи і дні».
2. Особливості структури поеми «Роботи і дні».
3. Функція вставних епізодів поеми: міф про п'ять віків. Байка про Яструба і Солов'я.
4. Образ Прометея у творчості Гесіода.
5. Поетизація праці у творі Гесіода

Література:

1. Античная литература. Греция: Антология: В 2-х ч. / Сост. Н.А.Федоров, В.И.Мирошниченкова. – М.: Высшая школа, 1989. – 346 с.
2. Античная литература / Под ред. Тахо-Годи А.А. – М.: Высшая школа, 1986. – 362 с.
3. Антична література: Хрестоматія. – К.: Промінь, 2006. – 473 с.
4. Кун М.А. Легенди і міфи Давньої Греції / М. А. Кун. – Харків: Фоліо, 2007. – 468 с.
5. Зарубіжна література ранніх епох. Античність. Середні віки. Відродження / За ред. Ф.І.Прокаєва. – К.: Просвіта, 1994. – 265 с.
6. Пащенко В.І., Пащенко Н.І. Антична література: підручник / В.І. Пащенко Н.І. Пащенко. – Вид. 3-тє. – К.: Либідь, 2008 – 634 с.
7. Підлісна Г. Н. Антична література для всіх і кожного / Г.Н. Підлісна. – К.: Акцент, 2003. – 126 с.
8. Шалагінов Б.Б. Зарубіжна література: Від античності до початку ХІХ ст.: Іст.-естет. нарис / Б. Б. Шалагінов. – К.: Акцент, 2007. – 119 с.

2) Основні мотиви та художні особливості давньогрецької лірики (денне – 10 год., заочне – 14 год.)

1. Жанрова характеристика давньогрецької класичної поезії.
2. Жанровий та тематичний спектр поезії Архілоха.
3. Тіртеї та його патріотичні елегії.
4. Сольний мелос: Алкеї, Сапфо, Анакреонт.
5. Піндар та його урочисті оди.
6. Значення давньогрецької поезії для новоєвропейської літератури.

Література:

1. Античная литература. Греция: Антология: В 2-х ч. / Сост. Н.А.Федоров, В.И.Мирошниченко. – М.: Высшая школа, 1989. – 346 с.
2. Античная литература / Под ред. Тахо-Годи А.А. – М.: Высшая школа, 1986. – 362 с.
3. Антична література: Хрестоматія. – К.: Промінь, 2006. – 473 с.
4. Гринбаум Н.С. Художественный мир античной поэзии. – М.: Просвещение, 1990. – 186 с.
5. Зарубіжна література ранніх епох. Античність. Середні віки. Відродження / За ред. Ф.І.Прокаєва. – К.: Просвіта, 1994. – 265 с.
6. Зеров М. Твори в двох томах. – К.: Дніпро, 1990. – 385 с.
7. Золоте руно. З античної поезії: Збірка. – К.: Веселка, 1985. – 318 с.
8. Міфи Давньої Греції. Твори давньогрецьких авторів: Навчальний посібник. У 2-х книгах. / Упорядк., передмова і коментарі Чічановського А.А. – К.: Акцент, 2004. – Кн. 1. – 312 с.
9. Пащенко В.І., Пащенко Н.І. Антична література: підручник / В.І. Пащенко Н.І. Пащенко. – Вид. 3-тє. – К.: Либідь, 2008 – 634 с.
10. Підлісна Г. Н. Антична література для всіх і кожного / Г.Н. Підлісна. – К.: Акцент, 2003. – 126 с.
11. Шалагінов Б.Б. Зарубіжна література: Від античності до початку ХІХ ст.: Іст.-естет. нарис / Б. Б. Шалагінов. – К.: Акцент, 2007. – 119 с.

3) Давньогрецька проза, її різновиди: історична, ораторська, філософська (денне – 6 год., заочне - 12 год.)

1. Відтворення історії в працях Геродота та Фукідида.
2. Ораторське мистецтво Давньої Греції. Творчість Демосфена.
3. Погляди Платона на поета та мистецтво поезії у діалогах «Іон», «Бенкет».
4. Теорія поезії в «Поетиці» Аристотеля.
5. Теорія трагедії в «Поетиці» Аристотеля.

Література:

1. Античная литература. Греция: Антология: В 2-х ч. / Сост. Н.А.Федоров, В.И.Мирошниченко. – М.: Высшая школа, 1989. – 346 с.
2. Античная литература / Под ред. Тахо-Годи А.А. – М.: Высшая школа, 1986. – 362 с.
3. Зарубіжна література ранніх епох. Античність. Середні віки. Відродження / За ред. Ф.І.Прокаєва. – К.: Просвіта, 1994. – 265 с.

4. Историки Греции. Геродот, Фукидид, Ксенофонт. – М.: Просвещение, 1976. – 169 с.
5. Кузнецова Т.П. Миллер Т.А. Античная эпическая историография. Геродот. Тит Ливий / Т.П. Кузнецова, Т.А. Миллер. – М.:, 1984. – 211 с.
6. Лісовий І. А., Ревеко К. А. Античний світ у термінах, іменах і назвах: Словник-довідник з історії та культури Давньої Греції та Риму / І. А. Лісовий, К. А. Ревеко. – К.: Основи, 1988. – 216 с.
7. Лосев А.Ф., Тахо-Годи А.А. Платон. Аристотель / А.Ф. Лосев, А.А. Тахо-Годи. – М.: Наука, 1993. – 153 с.
8. Пащенко В.І., Пащенко Н.І. Антична література: підручник / В.І. Пащенко Н.І. Пащенко. – Вид. 3-тє. – К.: Либідь, 2008 – 634 с.
9. Підлісна Г. Н. Антична література для всіх і кожного / Г.Н. Підлісна. – К.: Акцент, 2003. – 126 с.
10. Шалагінов Б.Б. Зарубіжна література: Від античності до початку ХІХ ст.: Іст.-естет. нарис / Б. Б. Шалагінов. – К.: Акцент, 2007. – 119 с.

4) Творчість Плавта та її демократична спрямованість (денне – 8 год., заочне – 14 год.)

1. Народний римський театр, його жанри.
2. Творчість Плавта:
  - плебейський (народний) характер;
  - романізація грецької комедії.
3. Комедія Плавта «Скарб»:
  - сюжет;
  - тема влади грошей;
  - яскраві образи комедії: Евкліон, Мегадор, Стробіл.
4. Особливості комічного у Плавта:
  - прийом qui pro quo;
  - репліки в сторону;
  - прямі звертання до публіки;
  - використання просторіччя.

Література:

1. Античная литература. Рим: Антология: В 2-х ч. / Сост. Н.А.Федоров, В.И.Мирошниченкова. – М.: Высшая школа, 1989. – 346 с.
2. Античная литература / Под ред. Тахо-Годи А.А. – М.: Высшая школа, 1986. – 362 с.
3. Зарубіжна література ранніх епох. Античність. Середні віки. Відродження / За ред. Ф.І.Прокаєва. – К.: Просвіта, 1994. – 265 с.
4. Пащенко В.І., Пащенко Н.І. Антична література: підручник / В.І. Пащенко Н.І. Пащенко. – Вид. 3-тє. – К.: Либідь, 2008 – 634 с.
5. Плавт Тит Макцій. Клад / Макцій Тит Плавт // Плавт Тит Макцій. Собрание сочинений в 3-х томах.– М.: Художественная литература, 1997. – Т. 1. – С. 3 – 23.

6. Позднев М. Театр Плавта. Традиции и своеобразие / М. Позднев // Плавт Тит Макций. Собрание сочинений в 3-х томах. – Т. 1. – М., 1997. – С. 4 – 19.
7. Шалагінов Б.Б. Зарубіжна література: Від античності до початку ХІХ ст.: Іст.-естет. нарис / Б. Б. Шалагінов. – К.: Акцент, 2007. – 119 с.

5) Література періоду пізньої республіки (середина ІІ – середина І ст. до н.е.). Лукрецій. Цицерон. Катулл (денне – 6 год., заочне – 14 год.)

1. Соціо-політична ситуація в Римі середини ІІ – початку І ст. до н.е.
2. Жанри римської літератури доби громадянських війн.
3. Цицерон – провідний оратор античності. Мова та стиль його промов.
4. Лукрецій та його поема «Про природу речей»:
  - популяризація філософських ідей Епікура;
  - структура поеми;
  - художній стиль.
5. Поезія неотериків: традиції еллінізму, світосприйняття, жанри. Лірика Катулла: художнє сприйняття дружби, кохання, поезії та краси. Поява нового героя, пізнання приватного життя людини, відкриття складного світу людських почуттів

Література:

1. Античная литература. Рим: Антология: В 2-х ч. / Сост. Н.А.Федоров, В.И.Мирошниченкова. – М.: Высшая школа, 1989. – 346 с.
2. Античная литература / Под ред. Тахо-Годи А.А. – М.: Высшая школа, 1986. – 362 с.
3. Зарубіжна література ранніх епох. Античність. Середні віки. Відродження / За ред. Ф.І.Прокаєва. – К.: Просвіта, 1994. – 265 с.
4. Куманецкий К. История культуры Древней Греции и Рима / К. Куманецкий. – М.: Наука, 1990. – 314 с.
5. Лісовий І. А., Ревеко К. А. Античний світ у термінах, іменах і назвах: Словник-довідник з історії та культури Давньої Греції та Риму / І. А. Лісовий, К. А. Ревеко. – К.: Основи, 1988. – 216 с.
6. Пащенко В.І., Пащенко Н.І. Антична література: підручник / В.І. Пащенко Н.І. Пащенко. – Вид. 3-тє. – К.: Либідь, 2008 – 634 с.
7. Підлісна Г. Н. Антична література для всіх і кожного / Г.Н. Підлісна. – К.: Акцент, 2003. – 126 с.
8. Покровская З.А. Античный философский эпос / З. А. Покровская. – М.: Наука, 1979. – 213 с.
9. Шалагінов Б.Б. Зарубіжна література: Від античності до початку ХІХ ст.: Іст.-естет. нарис / Б. Б. Шалагінов. – К.: Акцент, 2007. – 119 с.
10. Шталь И.В. Поэзия Гая Валерия Катулла / И. В. Шталь. – М.: Просвещение, 1977. – 219 с.

Завдання № 2. Вивчити напам'ять:

- початок першої пісні з поеми Гомера «Одіссея» («Музо, повідай мені про бувалого мужа, що довго...»)
- Архілох «Серце, серце! Біди люті...»
- Алкей «Не розумію звади поміж вітрів...»
- Сапфо «До богів подібний мені здається...»
- Анакреонт «Сумно жити не кохавши...»
- монолог Прометея («Ефіре божественний! О джерела рік!...»).
- монолог Едіпа («Ви молитесь? Моліться і одержите...»).
- монолог Медеї («Так, справа ця вже вирішена, подруги...»).
- початок першої книги з поеми Вергілія «Енеїда» («Ратні боріння й герою вславляю, що перший із Трої...»)
- Катулл «Плач, Венеро! Плачте, купідони!...», «Знову весна, оживає земля...»
- Овідій «Шепчеш мені, що я вік свій марную, заздросте жовта...» (книга I, елегія 15)
- Гораций «До Мельпомени» (книга III, ода 30)
- Тібулл «Війна і мир» (книга I, елегія 10)
- Проперцій «Пам'ятник» (книга III, елегія 2)

Завдання № 3. Занотувати та вивчити терміни та поняття:

Автобіографізм, агон, аед, анімізм, антропоморфізм, ателлана, афоризм, буколіка, «вічний образ», гекзаметр, гуманність, дифірамб, драма, *dues ex machine* («бог з машини»), ексод, елевсинські таїнства (містерії), елегія, елегійний двовірш, еллінізм, енкомій, епіграма, епікурейство, епіллій, епінікій, епісодій, епітет, епос, есхатологія, зооморфізм, ідилія, іронія, катарсис, комедія, корифей, космологія, лірика, мелос (меліка), метаморфоза, мізантроп, мім, міф, міфологія, мотив, ода, орхестра, палліата, парабаса, парод, пародія, парфеній, пастораль, пеан, перипетія, претекстата, принципат, послання, рапсод, ретардація, ретроспекція, роман, сатира, сатура, сентенція, скена, скептицизм, стасим, стоїцизм, сюжет, тогата, тотемізм, травестія, трагедія, фабула, фесценніна, фатум, фетишизм, ямб.

ТЕКСТИ ДЛЯ ОBOB'ЯЗKOBOTO ЧИТАННЯ:

1. Кун М.А. Легенди і міфи Давньої Греції
2. Гомер. «Одіссея»
3. Гесіод. «Роботи і дні» (за хрестоматією):
  - Пандора (42-105)
  - міф про п'ять поколінь (109-201)
  - поради (274-334)
  - хліборобська робота (448-492)

- зима (504-560)
  - вибір жінки (695-705)
  - байка про Яструба і Солов'я (202-212)
4. Архілох, Алкей, Сафо, Анакреонт. Лірика (за хрестоматією)
  5. Піндар. Оди (за хрестоматією)
  6. Есхіл. «Прометей закутий»
  7. Софокл. «Цар Едіп»
  8. Еврипід. «Медея», «Іпполіт»
  9. Аристофан. «Хмари», «Жаби»
  10. Менандр. «Відлюдник»
  11. Аристотель. «Поетика» (за хрестоматією)
  12. Платон. «Діалоги» («Іон», «Бенкет»)
  13. Плавт. «Скарб»
  14. Теренцій. «Свекруха»
  15. Катулл. Лірика (за хрестоматією)
  16. Вергілій. «Енеїда»
  17. Горацій. Сатири (книга I, сатири 6, 10; книга II, сатири 2, 6)
  18. Горацій. Оди (книга I, ода 14; книга II, оди 3, 10, 14, 18; книга III, ода 30)
  19. Горацій. Послання до Пізонів («Наука поезії»)
  20. Овідій. «Метаморфози»:
    - Аполлон і Дафна (I, 452-567);
    - Фаетон (II, 1-400);
    - Нарцис (III, 339-510).
    - Пірам і Фісба (IV, 55-166);
    - міф про Ніобу (VI, 148-315);
    - міф про Арахну (VI, 5-145);
    - міф про змагання сатира Марсія з Аполлоном (VI, 382-400)
    - Дедал і Ікар (VIII, 183-235)
    - Філемон и Бавкіда (VIII, 621-725);
    - Пігмаліон (X, 238-295);
    - Орфей і Еврідіка (X, 1-105, 143-144); смерть Орфея (XI, 1-66);
  21. Тібулл, Проперцій. Лірика (за хрестоматією)
  22. Апулей «Метаморфози, або Золотий осел».

7.ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1.	Написання і захист реферату з основ науково-педагогічних	10	10

Тематика рефератів:

1. Специфіка античного суспільства, основні етапи його соціально-економічного та культурного розвитку.
2. Джерела знань про античну літературу.
3. Міфологія як «грунт і арсенал» античного мистецтва, основні етапи її розвитку.
4. Поєми Гомера «Іліада» та «Одіссея» (фольклорна та соціально-історична основа, художня своєрідність, характеристика основних образів «Іліади», «Одіссеї»).
5. Гомерівське питання в сучасному літературознавстві.
7. Апофеоз праці і викриття соціальної несправедливості в поемі Гесіода «Роботи і дні».
8. Історичні передумови формування античної лірики. Основні види грецької лірики. Провідні мотиви творчості Архілоха, Тіртея, Алкея, Сапфо, Анакреонта, Алкмана, Піндара.
9. Особливості байки у творчості Езопа.
10. Особливості грецької трагедії, її походження, поетика.
11. Есхіл – «батько трагедії», «яскраво виражений тенденційний поет». Значення його творчості (трагедії «Благаючі», «Перси», «Прометей закутий», «Орестея»: особливості конфлікту, характерів, ідейне спрямування).
12. Новаторство Софокла, особливості поетики його трагедій «Едіп-цар», «Антігона». Політичні, релігійні, етико-естетичні погляди.
13. Новаторський характер творчої спадщини Еврипіда (трагедії «Медея», «Іпполіт», «Іфігенія в Авліді»). Політичні, релігійні, етико-естетичні погляди.
14. Витоки, структура та характерні риси давньоантичної комедії. Аристофан – «батько комедії». Особливості поетики комедій Аристофана («Вершники», «Мир», «Лісістрата», «Ахарняни», «Жаби»).

15. Розвиток грецької історіографії в період розквіту і кризи полісів (Геродот, Фулідід).
16. Розвиток ораторського мистецтва у Давній Греції (Демосфен, Лісій, Ісократ).
17. Відображення теорії мистецтва античного світу в «Поетиці» Аристотеля.
18. Платон – визначний філософ Давньої Греції.
19. Характеристика новоаттичної побутової комедії. Комедії Менандра – комедії нравів та інтриг («Третейський суд»). Риси елінізму в новоаттичній комедії Менандра.
20. Розвиток Олександрійської поезії. Творчість Феокріта: ідейна спрямованість, жанрове багатство ідилій.
21. Особливості розвитку римського суспільства і літератури. Розвиток римського театру.
22. Плавт – комедіограф римського плебсу («Хвальковитий воїн», «Скарб»).
23. Теренцій – комедіограф освіченої частини римського суспільства. Побутова спрямованість комедій «Свекруха», «Брати».
24. Цицерон – найвизначніший представник римської філософії та красномовства.
25. Автобіографізм «Нотаток про гальську війну» Гая Юлія Цезаря.
26. Розвиток римської філософії. Дидактизм поеми Лукреція «Про природу речей».
27. Характеристика творчості перших римських літераторів (Лівій Андронік, Гней Невій, Квінт Енній).
28. Розвиток ліричної поезії. Творчість Катулла.
29. Характеристика доби Октавіана Августа. Розквіт римської літератури.
30. Творчість Вергілія (збірка Вергілія «Буколіки», поема «Георгіки» поема «Енеїда»). Гомерівські традиції в поемі Вергілія «Енеїда».
31. Відображення у творчості Горація ідейних суперечностей епохи. Ідейно-тематичне і жанрове багатство його лірики («Сатири», «Оди», «Послання»).
32. Розквіт римської любовної елегії у творчості Тібулла і Проперція.
33. Овідій – найталановитіший римський поет. «Метаморфози» Овідія як

художнє осмислення історичної реальності.

34. Поет-трагік Сенека. Проблематика, стиль, значення трагедій «Едіп», «Медея».

35. Відбиття римського життя в епіграмах Марціала.

36. Спрямованість і характер сатир Ювенала.

37. Ідейно-естетичне спрямування творів Плутарха («Паралельні життєписи»).

38. Релігійно-філософське осмислення життя у романі Апулея «Метаморфози». Особливості роману.

39. Традиція езопівської байки у творах Федра і Бабрія.

40. Сатиричне зображення дійсності у творах Лукіана («Розмови богів», «Морські розмови», «Розмови у царстві мерців»).

41. Розвиток пізньогрецького роману. Буколічні мотиви, наслідування традицій Феокріта в романі Лонга «Дафніс і Хлоя».

Методичні рекомендації до написання та оформлення рефератів

Реферат є видом самостійної роботи студента. Це індивідуальна дослідницька робота у формі доповіді, написаної на основі критичного огляду літературних та інших джерел. Для його підготовки використовують невелику кількість джерел. У рефераті оглядово розглядають певну наукову проблему. Автор реферату подає у ньому думки науковців з приводу означеної проблеми: літературного явища, періоду, літературного твору. Однак у роботі потрібно висвітлити не тільки найголовніше з обраної теми, а й дати власну оцінку та зробити висновки. Реферат повинен містити творче або критичне осмислення реферованих джерел. Обсяг основного тексту реферату – 8 – 12 сторінок комп'ютерного набору.

Реферат має чітку структуру, кожен з елементів якої подається у сталому порядку та є обов'язковим. Реферат складається з таких частин: титульний аркуш; зміст (план); вступ; основна частина; висновки; список використаних джерел (перелік посилань); додатки (за необхідності).

Титульний аркуш є першою сторінкою реферату, який містить назву вищого навчального закладу, факультету, кафедри, де виконана робота; назву реферату; назву міста, у якому виконано реферат, та рік виконання. Зміст реферату подають безпосередньо після титульного аркуша, починаючи з нової сторінки. До змісту входять структурні елементи в такому порядку: вступ; послідовно вказані назви всіх розділів, підрозділів, підпунктів (якщо вони є); висновки; список використаних джерел. У вступі автор обґрунтовує актуальність теми (вказує причини вибору саме цієї теми, а не іншої, відповідає на питання, у чому полягає важливість та необхідність вивчення обраної проблематики), розкриває мету чи основне завдання реферату, дає короткий огляд літератури з теми (вказує імена науковців, зазначає назви їхніх наукових робіт у хронологічному порядку, у яких розглянуто аспекти обраної теми). Вступ необхідно починати з нової сторінки. Рекомендований обсяг вступу – до 1-ї сторінки. Основну частину реферату (якщо дозволяє тема та обсяг реферату) зазвичай поділяють на підрозділи чи підпитання. В основній частині реферату автор послідовно, чітко й у логічній послідовності розкриває проблематику обраної теми. Основну частину реферату починають писати з нової сторінки. А от підрозділи чи підпитання в рефераті зазвичай не починають з нової сторінки. У висновках автор робить узагальнення стосовно того наукового матеріалу, який було залучено до джерел реферату, коротко розкриває власне бачення проаналізованої в роботі проблеми, окреслює перспективи у вивченні теми чи вказує на суперечності або неоднозначності у трактуванні явища, розглянутого у рефераті. Висновок необхідно починати з нової сторінки. Рекомендований обсяг висновку – до 1-ї сторінки. У списку використаної літератури (перелік посилань) необхідно в алфавітному порядку та за встановленими бібліографічними нормами подати точні назви усіх підручників, посібників, нарисів, статей, словників та ін., які були використані у процесі підготовки реферату.

8.ВАРІАНТИ МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

МОДУЛЬ 1

I варіант

1. Особливості байок Езопа: структура, тематика, образна система (на прикладі однієї з байок на вибір).
2. Характеристика головних образів «Іліади» Гомера (герої, боги).
3. Хто з античних письменників поставив проблему зміни людських поколінь? У якому творі? Що Вам відомо про цього автора?

II варіант

1. Характеристика головних образів «Одіссеї» Гомера (герої, боги).
2. Особливості і види давньогрецької лірики.
3. Джерела вивчення античної літератури.

III варіант

1. На прикладі творів героїчного або дидактичного епосу пояснити віршований розмір гекзаметр.
2. Особливості дидактичного епосу.
3. Історичне значення античної літератури.

IV варіант

1. Композиційні особливості «Одіссеї» Гомера.
2. Ідейно-тематична своєрідність творчості Сапфо.
3. Періодизація давньогрецької літератури.

V варіант

1. Художній стиль поем Гомера.
2. Особливості творчості Анакреонта. Сутність поняття «анакреонтична поезія».

3. Поняття «цикл міфів». Тематичні групи міфів.

VI варіант

1. Новаторство Софокла.
2. Хто увів вчення про катарсис? У зв'язку з чим? Що вам відомо про цього автора і його твори?
3. Визначити тему, ідею, проблематику, схарактеризувати головних героїв комедії Менандра «Третейський суд».

VII варіант

1. Казковий і побутовий елементи в «Одіссей» Гомера.
2. Хто з давньогрецьких ліриків був ще й державним діячем і писав закони віршами? Що вам відомо про цього поета?
3. Міфотворчість як основне джерело античної літератури.

VIII варіант

1. Особливості давньогрецького театру: походження, структура.
2. Хто із давньогрецьких філософів розробив особливу літературну форму – діалог? Що вам відомо про цього автор і його твори?
3. Своєрідність давньогрецького ораторського мистецтва у творчості Лісія, Сократа, Демосфена (на вибір).

IX варіант

1. Гомерівське питання в сучасному літературознавстві.
2. Особливості декламаційної лірики (Анакреонт).
3. Види і форми творів усної народної творчості Давньої Греції.

X варіант

1. Проблема долі і вільної волі людини в «Едіпі-царі» Софокла.
2. У чому відмінності у структурі давньогрецької трагедії і комедії?

3. Розвиток давньогрецької історіографії у творчості Фукидіда.

МОДУЛЬ 2

I варіант

1. Особливості творчості перших римських письменників (Лівій Андронік, Гней Невій, Квінт Енній – на вибір).
2. Теренцій – комедіограф освіченої частини римського суспільства.
3. «Буколіки» Вергілія та ідилії Феокріта: спільне та відмінне.

II варіант

1. Плавт – комедіограф римського плебсу.
2. Особливості римського театру.
3. Полум'яні промови називають філіппіками. Хто їх увів, у зв'язку з чим, що ви знаєте про їх автора?

III варіант

1. Традиції Менандра у комедії Теренція «Свекруха».
2. Художні особливості лірики Катулла.
3. Поема Вергілія «Енеїда» - літературно-героїчний епос.

IV варіант

1. Традиційність «Енеїди» Вергілія (порівняно з гомерівським епосом).
2. Проблема виховання в комедії Теренція «Брати».
3. Своєрідність поезії неотериків.

V варіант

1. Спільні і відмінні риси давньогрецької і римської літератур.
2. Еней – ідеал римської держави («Енеїда» Вергілія).

3. Хто виступив реформатором римського календаря? Які твори цього письменника вам відомі?

VI варіант

1. Новаторство «Енеїди» Вергілія.
2. Хто з римських письменників першим увів прийом контамінації? Що нам відомо про цього автора і його твори?
3. Проблематика й образна система комедії Плавта «Скарб».

VII варіант

1. Періодизація римської літератури.
2. Особливості творчості Вергілія.
3. Розвиток римської історіографії у творчості Саллюстія.

VIII варіант

1. Який із творів римських письменників вважається першим літературним перекладом? Що ви знаєте про цього автора і його твори?
2. «Георгіки» Вергілія та «Роботи і дні» Гесіода : спільні й відмінні риси.
3. Розвиток римської філософії у творчості Лукреція.

IX варіант

1. В якому творі римського письменника містяться відомості про народження Христа? Що вам відомо про цього автора і його твір?
2. Художня майстерність комедіографа Плавта.
3. Тематичні групи лірики Катутлла, їх своєрідність.

X варіант

1. Роль театру в житті римського суспільства.
2. Вергілій і Україна.

3. Визначити тему, ідею, проблематику, конфлікт, особливості будови «Про природу речей» Лукреція.

9.ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ З КУРСУ «ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ (АНТИЧНИЙ ПЕРІОД)»

1. Епічний ідеал людини-воїна в «Іліаді» Гомера.
2. Основна проблематика трагедій Софокла. Образ Антігони.
3. Міфологічні причини виникнення греко-троянської війни.
4. Творча діяльність, проблематика поезій Сапфо.
5. Види грецької лірики. Творчість Тіртея і Архілоха.
6. Арістофан – «батько» комедії. Проблематика творчості. «Хмари» – критика софістів.
7. Етико-естетичні погляди Евріпіда. Жанрові особливості соціально-побутових драм, особливості поетики трагедій Евріпіда.
8. Проблема античної родини: на прикладі образів Одиссея і Пенелопи.
9. Періодизація літератури Древнього Риму. Творчість Вергілія. «Буколіки» як жанр. Зміст четвертої еклоги.
10. Конфлікт між суспільним і особистим в житті людини. Увага до сильних характерів у трагедіях Евріпіда. Характеристика образів Медеї та Федри.
11. Лукрецій і його дидактична поема «Про природу речей». Огляд змісту вступу і шести книг.
12. Гай Юлій Цезар «Записки про Гальську війну» – художня обробка автобіографічного матеріалу. Повідомлення історичного та етнографічного характеру.
13. Пізньогрецький роман, його тематика. Історичні і літературні витоки.
14. Ранні поеми Вергілія (мотиви, образи, поетика).
15. Види античної прози. Геродот про Скіфію (географічні дані, клімат,

- назви річок, поселень, описи обрядів, звичаїв, легенди про походження Скіфії та ін.).
- 16.«Людина і суспільство» – головна проблема трагедій Софокла. Використання Софоклом міфу про Едіпа.
  - 17.Гомер – легендарний творець давньогрецького епосу. «Гомерівське питання». Аеди і рапсоди. Гекзаметр.
  - 18.Арістотель та Горацій про античне мистецтво.
  - 19.Міф про Едіпа, його використання у грецькій трагедії (Есхіл, Софокл).
  - 20.Історична проза. Геродот – «батько історії». Творчість Ксенофонта і Фукідида.
  - 21.Особливості композиції та сюжету «Орестей» Есхіла.
  - 22.Ідейно-художній аналіз поеми Гомера «Одіссея».
  - 23.Образи Ахілла, Агамемнона, Париса та Гектора з гомерівської «Іліади».
  - 24.Періодизація творчості Овідія. Світоглядна і естетична основа його творів.
  - 25.Римський театр і його устрій. Творчість Плавта. Народні витoki творчості комедіографа.
  - 26.Міф про Прометея та його інтерпретація Есхілом.
  - 27.Проблематика комедій Арістофана та Менандра.
  - 28.Особливості поезики античної трагедії (актори, хор, корифей, структура та ін.).
  - 29.Есхіл – «батько трагедії». Проблематика трагедії «Перси».
  - 30.Жіночі образи давньогрецьких міфів (дофесалійська та олімпійська міфологія).
  - 31.Овідій «Послання героїнь» – дегероїзація високих міфів, намагання створити психологічні портрети, відобразити наростаюче моральне падіння римського суспільства.
  - 32.Ціцерон як оратор і філософ.
  - 33.Зміст міфа про Деметру та Персефону; його пов'язаність з календарним

- фольклором давніх греків.
34. Виникнення античного роману. «Метаморфози» Апулея. Морально-етична ідея роману, фольклорність сюжету. Казка про Амура і Психею.
  35. Періодизація грецької культури.
  36. Організація творчої діяльності грецького театру.
  37. Виникнення грецької трагедії. Перші драматурги та їх твори.
  38. Жіночі образи гомерівського епосу (богині, чарівниці, смертні жінки).
Образ Андромахи.
  39. Проблематика та жанрові особливості трагедій Есхіла. Зміст трилогії «Орестея».
  40. Людські характери, що розкриваються у діях та мові епічних героїв гомерівських поем (Ахілл, Агамемнон, Гектор, Пріам, Парис).
  41. Міфологічний зміст античної літератури.
  42. Особливості поетики трагедій Евріпіда. Образ Медеї з однойменної трагедії Евріпіда.
  43. Відображення у творчості Горация протиріч римського суспільства (прославлення Августіна, філософія епікурейства, проповідь життя-хвилини).
  44. Сенека поет-трагік та політик-опозиціонер. Відображення історичної реальності у трагедії «Медея».
  45. Головні герої олімпійських міфів в інтерпретації давньогрецьких трагіків.
  46. «Метаморфози» Овідія (тема перетворень, пов'язаність з фольклором, переплетення різних жанрів).
  47. Овідій «Метаморфози» – світоглядна й естетична основа твору.
  48. Апулей «Золотий осел» – римський роман, пов'язаний з грецькою літературною традицією (співіснування фантастики, фольклору, реалізму тощо).
  49. Міфологічна основа «Іліади» Гомера.
  50. Образ Енея з «Енеїди» Вергілія.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10.ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Античний – давній, належний до Давньої Греції та Риму термін з'явився в епоху Відродження (відродження Античності). Межі IX ст. до н.е. – V ст. н.е.

Аед – мандрівний співець, виконавець давнього епосу.

Алкеєва строфа – найуживаніша строфа давньогрецького віршування, яка складається з чотирьох віршів; перший і другий вірш містять 11 складів, третій – 9, четвертий 10. До римського віршування запроваджена Горацієм.

Байка – короткий оповідний твір алегоричного, повчального характеру, іноді з окремим моральним висновком. Дійовими особами виступають тварини, неживі речі або містичні персонажі. Антична байка поділяється на дві групи: долітературна і літературна. Засновник жанру – Езоп, до байки звертались Федр, Енній, Луцій, Горацій.

«Бог із машини» – у ряді античних драм конфлікти вирішувалися з участю і втручанням у дію богів (Еврипід «Іфгенія в Тавриді»), актор, який грав бога, спускався на сцену за допомогою театральної машини. До нашого часу вираз «Бог з машини» зберігається у значенні довільного розв'язання драматичного конфлікту.

Буколіка – пасторальна поезія, походить з грецького фольклору зі свят на честь Артеміди. Як літературний жанр виникла в епоху еллінізму. Поширені легенди про Дафніса – міфологічного творця пісні пастухів, що оспівувала почуття самотнього кохання на тлі сільського пейзажу. Відомі автори буколів – Теокрит, Вергілій.

Гекзаметр дактилічний – найдавніший віршований розмір, яким написані епічні й дидактичні поеми, сатири, поетичні послання.

Складається з шести дактилів, останній – неповний, кожен із чотирьох перших дактилів може замінюватися спондеєм.

«Гомерівські гімни» – умовна назва збірника, до якого увійшло 34 короткі твори епічного характеру, написані гекзаметром і присвячені богам. Поряд із поемами «Іліада» та «Одіссея» збереглися в рукописах візантійського періоду. За змістом – переказ легенд, пов'язаних із заснуванням храмів чи впровадженням культів.

Еллінізм – епоха в історії Греції, Македонії, країн Східного Середземномор'я, Ірану, Середньої Азії. Хронологічні рамки охоплюють період від кінця завойовницьких походів Олександра Македонського (IV ст. до н.е.) до захоплення елліністичних держав Римом.

Епіграма – в давньогрецькій та римській літературах завершений по формі короткий вірш, присвячений якійсь події чи божеству. Розмір – елегія, дистих, ямбічний триметр.

Епілій – коротка оповідь на теми епосу, написана гекзаметром, розробляє міфологічні і любовні мотиви.

Епінікій – похвальна пісня на честь переможця у війні чи змаганнях (*Піндар*).

Епіталамій – весільна пісня, що виконувалася двома хорами перед шлюбною спочивальнею (*Теокрит, Сапфо*).

Епос – рід літератури. Великі епічні поеми створювалися на основі фольклорної пісенної творчості. Античному епосу властива метрична форма (гекзаметр), музичний супровід, використання постійних формул, усне побутування. Існує два різновиди епосу: героїчний та дидактичний

Кітара (кіфара) – один із найдавніших струнних щипкових музичних інструментів.

Комедія – жанр драми, у якому характери, ситуації, події постають у смішній, комедійній формі. Розрізняють комедію положень

(інтрига) і комедію характерів. Комедія є сатиричною, гумористичною чи трагікомічною. Завдання – викликати сміх, спонукати до критичного сприйняття зображеної дійсності. В історії античної Греції вирізняють три етапи розвитку комедії: 1) Давня аттична комедія – позбавлена інтриги, переповнена еротичними жартами, фольклорною фантастикою (Арістофан); 2) Середньоаттична комедія приділяє увагу пародійно-міфологічним темам і сюжетам (Алексід); 3) Новоаттична комедія розвиває реально-побутові сюжети (Менандр). Римська комедія успадкувала ознаки новоаттичної комедії і розвивалася у двох різновидах паліата (грецький плащ) і тогата (римський одяг). У Римі втрачено початкове розуміння комічного і комедія стала лише починатися сумно, а завершуватися радісно.

Пентаметр – вірш, що складається з подвоєного напівгекзаметра.

Сапфічна строфа – поєднання з чотирьох рядків, перші 3 вірші – 11 складів, четвертий – з 5.

Сатирівська драма – п'єса на міфологічний сюжет з обов'язковим хором сатирів (демони родючості і силени). Обов'язкова четверта вистава під час змагань драматургів у якій герої потрапляють у комічні обставини (Єврипід «Кіклоп»).

Спондей – стопа з двох складів.

Стасим – пісня хору в трагедії, між епізодами, протилежний пародові (виходу хору). Не рухаючись з місця хор зі Стасиму розпочинав і завершував окремі акти трагедії.

Театр – первісно, місце урочистостей на честь Діоніса, споруда для драматичних вистав: півколом місце для глядачів; місце для виступу акторів і хору, оркестру; сценічна будівля – сцена.

Трагедія – драматичний жанр, сповнений патетики, що відтворює трагічну колізію героїчних персонажів з трагічним її завершенням

(загибель сил добра). Призначення трагедії – «очищення через співчуття та острах» (Арістотель). Походження жанру пов'язане з обрядом поховання володаря (царя) і з культом Діоніса. У творчості поетів класичного періоду грецької культури трагедія набула філософських висот (Есхіл, Софокл, Евріпід). У грецькій трагедії хор виконувався дорійським діалектом, а діалоги – аттичним. У римській трагедії використовувались грецькі костюми і лише історичний додаток (претекстата) у римських. У Римі з'являється трагедія для читання, а не для сцени.

Хор – група людей, що брала участь у культових обрядах і театральних виставах, виконуючи складні танці і пісні. Види хорової лірики у дорійців: просодія (процесійний спів); гіпорхема (танцювальний); трен (поховальний); пеан (поховальний на честь Аполлона); дифірамб (поховальний на честь Діоніса). У трагедії хор складався з 12, потім з 15 осіб під керівництвом корифея, який виконував речитативні куплети, виступав від імені суспільної думки. У комедії хор налічував 24 особи, але його роль була слабша. Хорегія – суспільний обов'язок афінських громадян – упорядкування хору.

Міф – форма свідомості давніх людей, первісна форма духовної культури людства, яка передавала в усній формі світорозуміння і світосприйняття, пояснення явищ природи, обожнення матеріального світу. Міф складається із оповідної частини (міфологічна історія, етнографічні дані) та сакральної таємниці світоустрою, пов'язаної з культом, магією, містеріями.

Міфологія – наука про міфи, їх класифікацію, збирання міфів окремого народу.

Елегія – двовірш, що складається з гекзаметра і пентаметра (п'ятистопник), пентаметр двічі повторював першу частину гекзаметра до

цензури. Перехідний розмір від епосу до лірики, гнучкий, пов'язаний з фольклорно-обрядовими традиціями, містить повчальний елемент; за тематикою різноманітний: патріотичні, філософські, інтимні проблеми, прославлення військової доблесті.

Еллін – цар Фесалії, онук Прометея, син Девкаліона, пращур еллінів.

Поліс – особлива форма соціально-економічної і політичної організації суспільства в античній Греції. Місто-держава вільних громадян форма правління – аристократія чи демократія, відомі аграрні (Спарта), аграрно-ремісничі (Афіни) або торгово-ремісничі (Коринф) поліси.

Ямб – жартівливо-веселі пісні, що походять з культу Деметри, відповідають ритмові розмовної мови. Найпоширеніший шестистопний ямбічний або хореїчний вірш (короткий – довгий, або довгий – короткий склади) найвідоміший співець ямбів – Архілох.

11.МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Список рекомендованих джерел

Довідково-енциклопедична література, навчально-методичні посібники

1. Античная литература. Греция: Антология: В 2-х ч. / Сост. Н.А.Федоров, В.И.Мирошниченкова. – М.: Высшая школа, 1989. – 346 с.
2. Античная литература / Под ред. Тахо-Годи А.А. – М.: Высшая школа, 1986. – 362 с.
3. Антична література: Хрестоматія. – К.: Промінь, 2006. – 473 с.
4. Кун М.А. Легенди і міфи Давньої Греції / М. А. Кун. – Харків: Фоліо, 2007. – 468 с.
5. Лосев А.Ф. Мифология греков и римлян / А. Ф. Лосев. – М.: Наука, 1996. – 312 с.
6. Міфи Давньої Греції. Твори давньогрецьких авторів: Навчальний посібник. У 2-х книгах. / Упорядк., передмова і коментарі Чічановського А.А. – К.: Акцент, 2004. – Кн. 1. – 312 с.
7. Мифологический словарь / Под ред. Е.М.Мелетинского. – М.: Образование, 1991. – 428 с.
8. Пащенко В.І., Пащенко Н.І. Антична література: підручник / В.І. Пащенко Н.І. Пащенко. – Вид. 3-тє. – К.: Либідь, 2008 – 634 с.
9. Підлісна Г. Н. Антична література для всіх і кожного / Г.Н. Підлісна. – К.: Акцент, 2003. – 126 с.
10. Словник античної міфології. – К.: Вища школа, 1989. – 397 с.
11. Тахо-Годи А.А. Греческая мифология. – М.: Основа, 1989. – 369 с.
12. Шалагінов Б.Б. Зарубіжна література: Від античності до початку ХІХ ст.: Іст.-естет. нарис / Б. Б. Шалагінов. – К.: Акцент, 2007. – 119 с.

Додаткова література

1. Аверинцев С.С. Две тысячи лет с Вергилием / С. С. Аверинцев // Поэты. – М.: Просвещение, 1996. – С. 23 – 49.
2. Античная культура. Литература, театр, искусство, философия, наука. Словарь-справочник / Под ред. В.Н. Ярхо. – М.: Наука, 1995. – 347 с.
3. Білецький О. Було колись над Іліоном / О. Білецький // Гомер. Іліада. – Харків: Фоліо, 2016. – С. 3 – 25.
4. Білецький О. Неповторний Арістофан / О. Білецький // Арістофан. Комедії. – Х.: Фоліо, 2012. – С. 3-18
5. Гаспаров М. Л. Древнегреческая хоровая лирика / М. Л. Гаспаров // Пиндар. Вакхилид. Оды. Фрагменты. – М.: Одиссея, 1980. – С. 15 – 39.
6. Гаспаров М.Л. Занимательная Греция / М. Л. Гаспаров. – М.: Мир энциклопедий Аванта+, 2008. – 296 с.
7. Головня В.В. История античного театра / В. В. Головня. – М.: Просвещение, 1972. – 327 с.
8. Гринбаум Н.С. Художественный мир античной поэзии / Н. С. Гринбаум. – М.: Луч, 1990. – 285 с.
9. Дуров В. Поэт золотой середины / В. Дуров // Квинт Гораций Флакк. Собрание сочинений. – М.: Наука, 1993. // http://lib.ru/POEEAST/GORACIJ/hor0_1.txt
10. Забарилло К.С. Гомерова «Одіссея» та її місце у світовій літературі / К. С. Забарилло // Гомер. Одиссея. – Х.: Фоліо, 2001. – С. 3 – 29.
11. Зайцев Л.И. Древнегреческий героический эпос и «Илиада» Гомера / Л. И. Зайцев // <http://library.greekroman.ru/crit/zaicev.htm>
12. Историки Греции. Геродот, Фукидид, Ксенофонт (под. ред. С. С. Аверинцева). – М.: Наука, 1976. – 436 с.
13. Кобів Й. Вергілій і його епічна поема / Й. Кобів // Вергілій. Енеїда. – К.: Дніпро, 1972. – С. 5 – 20.

- 14.Кобів Й. Визначна пам'ятка античного роману / Й. Кобів // Апулей. Метаморфози, або Золотий осел. – К.: Дніпро, 1982. – С. 5 – 17.
- 15.Корж Н.Г. Из скарбниці античної мудрості / Н. Г. Корж. – К.: Веселка, 1988. – 264 с.
- 16.Кузнецова Т.П., Миллер Т.А. Античная эпическая историография. Геродот. Тит Ливий / Т.П. Кузнецова, Т.А. Миллер – М.: Высшая школа, 1984. – 346с.
- 17.Куманецкий К. История культуры Древней Греции и Рима / К. Куманецкий. – М.: Высшая школа, 1990. – 263 с.
- 18.Кун М.А. Легенди і міфи Давньої Греції / М. А. Кун. – Харків: ФОП Чиженко, 2007. – С. 3 – 17.
- 19.Лісовий І.А., Ревеко К.А. Античний світ у термінах, іменах і назвах: Словник-довідник з історії та культури Давньої Греції та Риму / І. А. Лісовий, К. А. Ревеко. – К.: Вища освіта, 1988. – 342 с.
- 20.Лосев А.Ф. Античная мифология в ее историческом развитии / А. Ф. Лосев. – М.: Наука, 1957. – 453 с.
- 21.Лосев А.Ф. Мифология греков и римлян / А. Ф. Лосев. – М.: Наука, 1996. – 217 с.
- 22.Лосев А.Ф., Тахо-Годи А.А. Платон. Аристотель / А. Ф. Лосев, А. А. Тахо-Годи. – М.: Образование, 1993. – 96 с.
- 23.Мелетинский Е.М. Поэтика мифа / Е. М. Мелетинский. – М.: Просвещение, 1976. – 219 с.
- 24.Мифологический словарь / Под ред. Е.М.Мелетинского. – М.: Наука, 1991. – 368 с.
- 25.Мифы народов мира. Энциклопедия: в 2-х т. / Гл. ред. С.А. Токарев. – М.: НИ «Большая Российская энциклопедия», 1998. – 534 с.
- 26.Ошеров С. Лирика и эпос Овидия / С. Ошеров // Публий Овидий Назон. Любовные элегии. Метаморфозы. Скорбные элегии. – М.: Художественная литература, 1983 // http://lib.ru/POEEAST/OWIDIJ/ovidii0_1.txt

- 27.Парандовський Ян. Міфологія. Вірування та легенди стародавніх греків та римлян / Ян Парандовський. – К.: Вища школа, 1977 – 214 с.
- 28.Пашенко В. І. Еллінський театр і його уславлені трагічні поети // Давньогрецька трагедія / В. І. Пашенко. – К.: Дніпро, 1981. – С. 5-24
- 29.Підлісна Г.Н. Антична література для всіх і кожного. – К.: Техніка, 2013. – 164 с.
- 30.Покровская З.А. Античный философский эпос / З. А. Покровская. – М.: Просвещение, 1979. – 158 с.
31. Поэтика древнеримской литературы / Под ред. С. С. Аверинцева. – М.: Высшая школа, 1990. – 285 с.
- 32.Содомора А. Горацій і його поетична творчість / А. Содомора // Горацій. Твори. – К.: Дніпро, 1982. – С. 4 – 23.
- 33.Содомора А. Дві барви часу Публія Овідія Назона / А. Содомора // Овідій. Любовні елегії. Мистецтво кохання. Скорботні елегії. – К.: Основи, 1999. – С. 5 – 32.
- 34.Содомора А. До глибин людської душі / А. Содомора // Евріпід. Трагедії. – К.: Основи, 1993. – С. 5 – 20.
- 35.Содомора А. Жива античність / А. Содомора. – К.: Основи, 1983. – 185 с.
- 36.Содомора А. Співець одвічних перевтілень / А. Содомора // Овідій. Метаморфози. – К.: Дніпро, 1985. – С. 5 – 14.
- 37.Словарь античности. Под ред. Смирнова А. С. / Пер. с нем. – М.: Наука, 1994. – 342 с.
- 38.Словник античної міфології. Під ред. В. Пашенка. – К.: Вища школа, 2015. – 327 с.
- 39.Стеблин-Каменский М.И. Миф / М. И. Стеблин-Каменский. – Л.: СПБ, 1976. – 285 с.
- 40.Тахо-Годи А.А. Греческая мифология / А. А. Тахо-Годи. – М.: Просвещение, 1989. – 372 с
- 41.Флоренсов Н.А. Троянская война и поэмы Гомера / Н. А. Флоренсов. – М.: Наука, 1991. – 218 с.

42. Фрейденберг О.М. Миф и литература древности / О. М. Фрейденберг. – М.: Советская литература, 1978. – 312 с.
43. Чистякова Н.А. Эллинистическая поэзия. – Л., 1988
44. Шталь И.В. «Одиссея» – героическая поэма странствий / И. В. Шталь. – М.: Сов. писатель, 1978. – 314 с.
45. Шталь И.В. Гомеровский эпос / И.В. Шталь. – М.: Наука, 1975. – 135 с.
46. Шталь И.В. Эпические предания Древней Греции / И.В. Шталь. – М.: Сов. писатель, 1989. – 184 с.
47. Шталь И.В. Поэзия Гая Валерия Катулла / И.В. Шталь. – М.: Наука, 1977. – 216 с.
48. Шталь И.В. Эпические предания Древней Греции / И.В. Шталь. – М.: Сов. писатель, 1989. – 195 с.
49. Ярхо В. Н. Античная драма. Технология мастерства / В. Н. Ярхо. – М.: Сов. писатель, 1990. – 218 с.
50. Ярхо В.Н. Драматургия Еврипида и конец античной героической трагедии / В. Н. Ярхо // Еврипид. Трагедии. В 2 томах. – М.: Ладомир, 1999. – Т. 1. – 231 с.
51. Ярхо В.Н. Драматургия Теренция: уроки человечности / В. Н. Ярхо // Теренций. Комедии. – М.: Художественная литература, 1985. – С. 4 – 19.
52. Ярхо В.Н. Менандр – поэт, рожденный заново / В. Н. Ярхо // Менандр. Комедии. Фрагменты. – М.: Наука, 1982. – С. 5 – 21.
53. Ярхо В.Н. Софокл и его трагедии / В. Н. Ярхо // Софокл. Трагедии. – М.: Художественная литература, 1988. – С. 4 – 19.
54. Ярхо В.Н. Трагический театр Софокла / В. Н. Ярхо // Софокл. Драмы / Под ред. М. Л. Гаспарова и В. Н. Ярхо. – М.: Наука, 1990. – С. 3 – 18.

Інформаційні ресурси

1. Центральна міська бібліотека ім. І.Я. Франка (пров. Книжний, 1а)
2. Обласна універсальна наукова бібліотека ім. М.С. Грушевського (вул. Троїцька 49/51)
3. Державна наукова бібліотека ім. О. М. Горького (вул. Пастера, 13)
4. Наукова бібліотека Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова (вул. Преображенська, 24)
5. Бібліотека ПНПУ імені К.Д. Ушинського (вул. Старопортофранківська, 20)

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни	3
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	6
4. Структура навчальної дисципліни	9
5. Теми і завдання практичних занять	10
6. Модуль самостійної роботи	27
7. Індивідуальне науково-дослідне завдання	28
8. Варіанти модульних контрольних робіт	30
9. Питання до іспиту	37
10. Термінологічний словник	41
11. Методичне забезпечення	46

Навчальне видання

Бандура Тетяна Йосипівна

Історія зарубіжної літератури (античний період)

Навчально-методичний комплекс

Підписано до друку 06.10.2018
Обсяг 3,8 друк. арк.. Формат 60x90/16
Тираж 100 прим. Папір друкарський. Різографія.
Інформаційно-видавничий центр
ПНПУ імені К. Д. Ушинського
65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26
тел.: (048) 731-19-14